

Arany János köszöntő verse Szász Károly nevenapjára.

Egy író egy nála nagyobb írotársának följánlotta a maga állását azért, hogy minél gyorsabb és nagyobb érvényesüléshez juttassa azt a másikat.

Hihetetlenül hangzik a mai időkben? Hát hiszen nem is ma történt, hanem 1851-ben. „SZÁSZ KÁROLY úr,“ a nagykőrösi gymnasiumban a litteratura professora, akkor ajánlkozott arra, hogy átadja helyét „ARANY JÁNOS úrnak,“ kiről már akkor tudták Kőrösön, hogy — a hivatalos jegyzőkönyv szavai — „az irodalom mezején magának kitünő helyet vívott ki“.

Egy tanszékre meghívtak egy állástalan író, de az nem fogadta el. Hogy mégis rábírák az állás elvállalására, megkínálta az illetőt az iskolafőntartó testület 120 ezüst forint költszködési költséggel is.

No ez is hihetetlen volna ma, de 1851-ben ezt is megtette a nagykőrösi református presbyterium ARANY JÁNOS úrral.

ARANY JÁNOSnak Nagykőrösre való meghívataása oly tiszteletnek volt jele, és SZÁSZ KÁROLYnak ez ügyben való önzetlen buzgólkodása oly szeretet jele, hogy az érzékeny lelkű költő a legnekivalóbb környezetet találta Nagykőrösön, mely abban az időben valóságos kis irodalmi központja volt az országnak. Mondhatni, Nagykőrösön tanársága első éveiben élte ARANY legmegelégedettebb éveit. ARANYnak e korszakáról írja SZILÁGYI SÁNDOR: „Az az Arany, kit mi betegeskedése előtt is ismertünk, nagy változáson ment át. Bár akkor is került a feltűnést, az ünnpeltetést, de jókedvű, jó humorú volt, szerette a tréfát, a társaságot: az érettségi lakomákon, a híres és kedélyes János napokon táncra is kerekedett, szegény LOSONCZIVAL egész kedélyesen ellejtette a medvetáncot, tréfás verseket írt egy-egy tanári lakomára, a napi tréfákból verseny-Charivarit szerkesztett a MENTOVICHÉ ellenében, ki egy-egy kőrösi napi eseményt lerajzolt. Bár tiszta kedélye azután se szűnt meg, de minden-

kább visszahúzódott s a későbbi ARANY megértéséhez csak a tanári évek adják meg a kulcsot". (BENKÓ: Arany J. tanársága VI.)

Ugyancsak SZILÁGYI SÁNDOR utal mint követendő példára arra, hogy „Németországban évek óta áll fenn egy Göthe-társaság s ad ki évenként egy Göthe Jahrbuchot, mely a GÖTHE életére vonatkozó, szétszórt apró adatoknak összegyűjtésével s kiadásával oly fényes eredményeket ért el...“ (Uo. V.) Ma már hivatkozhatnék SZILÁGYI a Petőfi Társaság ily irányú működésére is és bizonyára megértéssel fogadja közönségünk mostani közleményünket, mint a komoly ARANY nagykőrösi vidám óráinak meleg humorú emlékét. Ismeretes ARANYNAK SZILÁGYI SÁNDOR disznótórára írt verse, a „malac búcsúzása“. Ennek párja ez a köszöntő, mellyel az ifjú SZÁSZ KÁROLY nevenapjának hangulatát fűszerezte.

A vers eredeti kéziratát kegyelettel megőrizte SZÁSZ KÁROLY, a hú barát, őtőle került el sógorához, BIBÓ ISTVÁN curiai bíróhoz, most pedig annak fia, folyóiratunk szerkesztője, készséggel rendelkezésemre bocsátotta közlés végett. Köszönet illeti érte.

Hogy irodalomtörténeti szempontból hová helyezzük az efféle verset, erre nézve utalhatok arra a megjegyzésemre, melyet MÁTYÁSI JÓZSEF *Farsangfarki Tanítás*-ára tettem: „Műfajttörténeti szempontból is érdekes ez a költemény: kései képviselője azoknak a hegedősök csapszéki, lakzibeli énekeinek, melyekből legjobban ismeretes a *Mívesek Lakodalma*“. (NNy. III, 186.) Ugyancsak MÁTYÁSI RÓL írtomban említettem, hogy a MÁTYÁSI szerzette „*Gúnár Panasza*“ adott ösztönzést ARANYNAK arra, hogy megírja Sándor napjára „A Malac Bucsúzása“ c. versét. (NNy. III, 241). Irodalmi hagyomány ereje működik tehát Aranyban akkor is, mikor ily tréfás alkalmi verset ír.

*

Köszöntő vers.

Motto.

Tüstént a faluban hosszú valamennyi kötél van
Összekötözgetvén rakjuk szekerekre legottan.

Csőkméi Sárkány.

Kötelek *Károlynak!* gerendába vele!

Ez a magyaroknál a köszöntés jele;
Kivált míg az ember holmi süczkő gyermek,
Kinek *Aprószentkor* a s...ire vernek.

Hadd lógjon ökeeme a gerenda alatt,
 Ha csak meg nem adja a Károly-poharat
 „Új szita szegen függ“: ne mondják hiába:
 Kössük fel, hogy földet se érjen a lába.

De ha van jó kolbász, paprikás, meg rétes
 A minek szagára begyült ennyi éhes,
 És ha van jó bora, mégpedig pecsétes,
 Mit törvényes ágyban szült Tokaj vagy Ménes:
 Már akkor ne bántsuk, már akkor ne féljen,
 Jánosi, Mentovich kiáltsák hogy *éljen!*
 S olly jó kedvünk legyen, hogy táncz közbe' még a
 Padlást is beverje Csikai kolléga.

A naptár csináló soha jobbat nem tett,
 Mint, hogy összeirkált annyi ócska szentet,
 Kik, mivel böjtöltek egész életökben,
 Az eszem-izomot ráuk hagyták örökben.
Cyryllus, Kajetán, Sz. Eulália
 Nekünk mind *Ivó-nap és Leokádia;*
 Hozzanak bárányhust, mellé galambbegyet
 Mi mindenik szentre ráfogjuk hogy *Egyed,*
 Hozzanak borocskát jó bőven utána,
 Akkor mindenik szent léssen *Bibiana:*
 Vidám torral üljük szomorú emlékét
 Kívánva penészes hamvainak békét.

Természete az már az emberi fiának,
 Mindég jót kívánni felebarátjának;
 Vagy ha nem is mindég — egyszer esztendőben,
 Ha érzelme nem fér a teli bendőben.
 Ezért találták fel -- emeljünk kalapot!
 Régi böles atyáink hajdan a névnapot:
 Másképp a szeretet közülünk kihalna;
 Másképp a halandó, nem lévén alkalmá,
 Sohasem óhajtná embertársa javát, —
 És akkor ez élet nem érne egy kovát.

Azért öcsém Károly, idvezel e múzsa,
 Mihelyt lelkesíti kövér malacz húsa,
 Mihelyt bor tüzei, mellyet ingyen adnak
 S ha fogy a palaczkból másikért szaladnak.
 Ezért jó kívánat vagyon készen nálam,
 De hadd lám először, hogy mi lesz a tálban?
 Hoztok-e pecsenyét, avagy turós rétest
 Mert az áldásokat mérem ahhoz képest.

Hogyha malaczdod van ... azaz nem magadnak —
 Hanem olyan, a mit megsülve feladnak
 Ugy, fiam, e földön élj sokáig hizva:
 S a szegény kis állat neked adja vissza
 A tőle elrabolt disznói napokat,
 Békés hizlalóban te éld le azokat.
 Hadd lássa mindenki a gömbölyü testen,
 Hogy te legalább is házi úr vagy Pesten,
 Ki semmit sem téve, nagy boldogságban él,
 Még csak nem is olvas egyebet a pénznél.

Ha pedig egy ludba ütötted a nyársad:
 Akkor az én muzsám kíván neked másat.
 Akkor legyen tied a libának tolla,
 Hogy szállhass vele a magas Helikonra.
 Persze, hogy a toll más, és megint más a lud,
 Mert ebből nem eszik a kinek amaz jut:
 De a repüléshez nem szükséges nagy háj,
 S egyiké a lúdtoll, másiké a ludmáj.

Ha pulykát tetetsz fel ide az asztalra,
 Juttasson az Isten fényes hivatalra;
 Ruházza fel szíved hozzá való göggel,
 Hogy megéreztetted az esedezőkkal;
 Jól esik olyankor egy kis pulyka méreg, —
 De ha ez nem tetszik ugy egyebet kérek
 A mire mostanság lesz nagyobb szükséged:
 A f...kadbán álljon főfő büszkeséged!*)

Ha galambot hoznál, az sem lenne káros,
 Akkor azt kívánom legyen élted páros;
 Rétesed a turót a hányszor takarja,
 Annyi boldogsággal légy kívül takarva.
 Örömed legyen a czékla pirossága,
 Reményed a zeller zöld szín koronája,
 Napjaid legyenek édes ízű compót,
 Meg ne keserítse gyógyszerítári contó.
 Végre csöndes legyen nyugtod a halálba
 Oly csendes, mikép egy részeg ember álma.

Ha pedig nem volna enni, innya semmid,
 Akkor az én muzsám sem kívánhat semmit
 Ha se malacz, pulyka, ha se kappan se lúd,
 Áldjon meg az isten magától, a hogy tud.

Közlő: *Mészöly Gedeon.*

*) SZÁSZ KÁROLY 1852-ben házasodott először 23 éves korában.
 ARANY tehát e tréfás verset 1852 január 28-ra írta.